

Циклова комісія суспільних дисциплін і правознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи

 Олексій ЖИЛЬЦОВ

« _____ » _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЛОГІКА

для студентів

спеціальності

081 Право

освітньо-професійної програми

Право

освітньо-професійного ступеня

фаховий молодший бакалавр

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
Програма № 1405/24
Начальник відділу магістеритету вищої освіти

« _____ » _____ 2024 р.

Київ-2024

Розробники: Нос Наталія Миколаївна, Складан Андрій Анатолійович,
викладачі циклової комісії суспільних дисциплін і правознавства Фахового
коледжу «Універсум» Київського університету імені Бориса Грінченка

Викладач: Складан Андрій Анатолійович

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні циклової комісії
суспільних дисциплін і правознавства

Протокол від « 1 » листопада 2023 року № 7

Голова циклової комісії Юлія РЯБОКОНЬ

Робочу програму перевірено

« _____ » _____ 2023 р.

Заступник директора
з навчально-методичної роботи Оксана ГОЛОВЧАНСЬКА

Заступник директора з навчальної роботи Оксана КАРЛІНСЬКА

Пролонговано:

на 2023/2024 н.р. (Редкошій), «31» 01 2023 р., протокол № 1

на 2024/2025 н.р. (Редкошій), «29» 01 2024 р., протокол № 1

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р., протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів/годин	3/ 90	
Курс	2	3
Семестр	4	5
Кількість змістовних модулів з розподілом:	2	1
Обсяг кредитів	2	1
Обсяг годин, в тому числі:	54	36
Аудиторні	28	14
Модульний контроль	4	2
Семестровий контроль	-	-
Самостійна робота	22	20
Форма семестрового контролю	залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчального курсу є формування та вдосконалення культури мислення студентів шляхом засвоєння ними основних знань з логіки та вироблення навичок доказового, несуперечливого мислення в процесі застосування набутих знань в практичних ситуаціях.

Завдання курсу спрямовані на формування ряду наступних загальних, фахових та предметних компетентностей.

У студента мають бути сформовані такі предметні компетентності:

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
Загальні компетентності		
ЗК-2	Здатність проведення досліджень, уміння грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати, брати участь в аргументованій професійній дискусії.	1
ЗК-6	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.	1-8
Фахові компетентності		
ФК-2	Здатність аналізувати правові проблеми та формувати правові позиції.	1-8
ФК - 3	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини.	1-8
Предметні компетентності		
	розуміння та засвоєння особливостей логіки як науки про мислення, основні принципи і закони правильного мислення, зміст основних форм мислення - поняття, судження та умовиводів, їх форм та видів;	1
	знання закономірності розвитку предмету та методів логіки, їх пізнавальне та практичне значення;	1-8
	розвиток аналітико-дедуктивного стилю мислення;	1-8
	освоєння наукового стилю викладу власної думки, специфіки наукового пізнання, принципів евристики;	8
	здатність до раціональних схем переконання, оволодіти теорією і практикою аргументації;	1,8
	вироблення творчого підходу до досліджуваних проблем, вдосконалення кмітливості;	1-8

3. Результати навчання за дисципліною:

В результаті вивчення навчальної дисципліни «Логіка» студент:

- знає, розкриває, пояснює об'єкт та предмет логіки; основні форми та законів абстрактного мислення; способи визначення істинності висловлювань та особливості логічних методів, що використовуються в теоретико-пізнавальній діяльності;
- оперує різновидами основних форм мислення та логічною термінологією з метою визначення сфери функціонування раціонального (абстрактно-логічного) мислення; розрізняє типи об'єктивних зв'язків та відношень між ними;
- використовує правила виконання логічних операцій над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; логічні способи доведення та спростування, прийоми ведення дискусій та полеміки.
- правильно формулює запитання; встановлює відношення між висловлюваннями за істинністю; виявляє найтипівіші випадки порушень законів логіки, що зустрічаються в літературних творах та документальних текстах; наводить власні приклади, що ілюструють знання студента про специфіку логічної організації форм абстрактного мислення; здійснює самостійно логічні операції над поняттями, висловлюваннями, умовиводами; знаходить власні аргументи для доведення істинності певних тверджень (тез) і спростування хибності певних тверджень.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин					
		Разом	Аудиторні	Лекції	Семинари	Індивідуальна робота	Самостійна робота
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I.							
Логіка: історія, методологія та основні поняття							
1	Предмет і значення логіки. Основні етапи розвитку логіки	8		4	2		2
2	Імена та поняття.	6		2	2		2
3	Принципи теорії іменування	8		2	2		4
	Модульний контроль	2					
	Разом	24		8	6		8
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.							
Основні закони логіки							
4	Судження	8		2	2		4
5	Основні види суджень	8		2	2		4
6	Основні закони логіки. Їхня характеристика	12		4	2		6
	Модульний контроль	2					
	Разом	30		8	6		14
ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.							
Умовивід як форма мислення, гіпотеза та теорія аргументації							
7	Дедуктивні умовиводи. Проста та складна композиція	10		2	2		6
8	Індуктивні умовиводи. Умовиводи за аналогією	10		2	2		6
9	Гіпотеза. Побудова гіпотез, їх доведення та спростування	6		2			4
10	Логічні основи теорії аргументації	8		2	2		4
	Модульний контроль	2					
	Разом	36		8	6		20
	Всього	90*		24	18		42

*із урахуванням МКР

3. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I.

Логіка: історія, методологія, основні поняття та закони

Лекція 1. Предмет, метод і значення логіки (4 год.)

Загальна характеристика процесу пізнання. Чуттєва та логічна (раціональна) сходинки пізнання.

Мислення, дві його сторони – предметний зміст та внутрішня структура.

Логіка мислення. Обумовленість логіки мислення логікою речей та логікою праці.

Мислення й мова. Природні й штучні мови. Основні аспекти мови: семантика, син тактика, прагматика.

Логічна форма як засіб зв'язку елементів думки між собою. Поняття, судження та умовиводи як вираження в живій мові форм мислення.

Особливості логічної форми: об'єктивність, всезагальність, загальнолюдський характер та нормативність. Істинність та логічна правильність мислення.

Мислення як об'єкт вивчення формальної логіки. Предмет формальної логіки – форми і закони правильного мислення, методи та способи вивідного знання.

Особливості формальної логіки: вивчення загального, структурно – типового способу зв'язку елементів змісту думки, абстрагування від предметного змісту думки. Задачі формальної логіки. Обмеженість предмета формальної логіки.

Логіка і філософія. Співвідношення логіки формальної та діалектичної.

Логіка та інші науки про мислення. Логіка і психологія. Логіка і право.

Виникнення логіки як науки, основні етапи її розвитку. Основна логічна проблематика Стародавньої Індії. Характерні особливості логіки Стародавнього Китаю. Проблеми теорії пізнання та логіки у Стародавній Греції. Особливості схоластичної логіки.

Сучасна формальна логіка – другий етап у розвитку логіки як науки.

Основна література: 1-4. *Додаткова література:* 4, 6, 7.

Лекція 2. Імена та поняття. (2 год.)

Загальна характеристика імені. Структура значення імені: предметне значення (денотат, екстенціонал) і смислове значення (смысл, інтенціонал).

Ім'я та поняття. Загальна характеристика поняття. Логічна структура поняття. Зміст поняття. Типи ознак: відмітні та невідмітні ознаки, суттєві та несуттєві ознаки. Зміст поняття як сукупність суттєвих ознак.

Обсяг поняття. Елемент обсягу поняття. Частини обсягу поняття.

Основна література: 1-4. *Додаткова література:* 3, 5, 8.

Лекція 3. Принципи теорії іменування (2 год.)

Логічні види понять за змістом: конкретні та абстрактні, позитивні та негативні, безвідносні та співвідносні, збірні та незбірні.

Основні операції над поняттями. Визначення поняття.

Закон оберненого відношення між обсягом та змістом поняття. Загальна характеристика логічних операцій над поняттями.

Роль знань, вмінь і навичок логічних операцій над поняттями для теоретичної та практичної діяльності.

Основна література: 1-4. Додаткова література: 1, 4, 7.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.

Основні закони логіки

Лекція 4. Судження. (2 год.)

Судження як форма мислення. Судження як поняття. Судження та речення. Прості судження. Склад простого судження: суб'єкт, предикат, зв'язка.

Одиничні й множинні судження. Роль кванторів в утворенні множинних суджень. Судження з простими та складними суб'єктами й предикатами. Види простих суджень за змістом предиката, за обсягом суб'єкта, за якістю зв'язків, за модальністю. Розподіленість термінів у судженні.

Основна література: 1-4. Додаткова література: 2, 5, 6.

Лекція 5. Основні види суджень (2 год.)

Основні види суджень та відносини між ними. Загальностверджувальні, загально заперечні, частково стверджувальні та частково заперечні судження. Розподіленість термінів в основних видах категоричних суджень.

Складні судження. Види складних суджень за типом логічних сполучників.

Виділяючи та виключаючи судження. Судження з відносинами.

Вираження логічних сполучників у природній мові.

Основна література: 1-4. Додаткова література: 5, 7.

Лекція 6. Основні закони логіки. Їхня характеристика (4 год.)

Специфічність законів логіки і їх роль у відображенні зв'язків і відношень внутрішньої структури думок. Загальна характеристика логічного закону. Характеристика формально-логічних законів. Закони логічні і закони діалектики, взаємозв'язок і специфіка.

Закон тотожності. Закон виключення суперечності. Закон виключеного третього. Закон достатньої підстави. Значення законів логіки.

Основна література: 1-4. Додаткова література: 3, 5, 8.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ III.

Умовивід як форма мислення, гіпотеза та теорія аргументації

Лекція 7. Дедуктивні умовиводи. Проста та складна композиція (2 год.)

Загальна характеристика умовиводу. Умовивід та судження.

Логічна структура умовиводу. Умови істинності висновку в умовиводі. Умовиводи безпосередній та опосередкований. Способи побудови безпосереднього умовиводу. Утворення умовиводів шляхом обернення, перетворення та протиставлення предикату.

Види опосередкованих умовиводів.

Дедуктивний умовивід та його логічна структура. Залежність у дедуктивному міркуванні зв'язку між засновками та висновком від логічної форми судження. Правильний та неправильний умовиводи. Поняття правил виводу. Зв'язок правил виводу.

Умовиводи, засновані на логічних зв'язках між судженнями.

Умовні та умовно – категоричні умовиводи, їх логічні підстави, структура та модуси: стверджувальний і заперечний. Можливі помилки в розділово-категоричних умовиводах.

Умовно – розділові умовиводи, їх логічні підстави та модуси: стверджувальний (конструктивний) і заперечний (деструктивний).

Проста та складна композиція (протиставлення предикату). Можливі помилки в умовно – розділових умовиводах.

Умовиводи із суджень з відношеннями.

Основна література: 1-4. *Додаткова література:* 3, 5, 6.

Лекція 8. Індуктивні умовиводи. Умовиводи за аналогією (2 год.)

Логічна природа, сутність і структура індуктивних (імовірних) умовиводів.

Об'єктивні підстави індуктивних умовиводів.

Основні види індуктивних умовиводів. Характер знань у виводі повної індукції. Неповна індукція. Логічні підстави умовиводів неповної індукції.

Індуктивні методи встановлення причинного зв'язку. Спостереження та експеримент, їх роль у дослідженні причинних зв'язків. Причинний зв'язок – основа індуктивних методів аналізу та синтезу.

Логічна природа, об'єктивна основа, структура і сутність умовиводів за аналогією. Види аналогій: аналогія відношень та аналогія властивостей, не сувора й сувора аналогія. Логічні правила аналогії. Аналогія та моделювання.

Основна література: 1-4. *Додаткова література:* 2, 4, 8.

Лекція 9. Гіпотеза. Побудова гіпотез, їх доведення та спростування (2 год.)

Загальна характеристика гіпотези. Гіпотеза як форма розвитку наукового знання і вид умовиводу. Логічна природа, структура та об'єктивна основа гіпотези. Види гіпотез, їх характеристика, логічна природа та роль у пізнанні: загальні і часткові, описові й пояснювальні, ретроспективні, превентивні та прогностичні. Поняття робочої гіпотези. Конкуруючі гіпотези в науці. Гіпотеза та версія. Особливості версій.

Побудова гіпотез, їх доведення та спростування. Етапи розробки гіпотези:

а) зародження гіпотези (факт діяльності, науковий факт, проблема);

б) висунення гіпотези (гіпотез);

в) доведення (спростування) гіпотези (виведення наслідків з гіпотези та їх перевірка).

Логіко-методологічні вимоги до гіпотези.

Роль аналізу та синтезу, різних форм умовиводів і даних досвіду (фактів) у побудові гіпотези.

Доведення гіпотези: пряме й непряме. Способи доведення гіпотези. Зміна ступеня ймовірності гіпотези.

Спростування гіпотези шляхом фальсифікації наслідків. Повне та часткове спростування гіпотез. Умови перетворення гіпотези на достовірне знання.

Основна література: 1-4. *Додаткова література:* 3, 5, 7.

Лекція 10. Логічні основи теорії аргументації (2 год.)

Сутність доведення, його характеристика. Доведення як звірення теоретичних положень з об'єктивною дійсністю. Процес доведення як виведення одного знання

з іншого, істинність якого раніше встановлена та доведена. Доведення та умовивід. Логічна структура доведення: теза, підстава, аргументація. Вимоги, що висувуються до елементів доведення. Види доведення за формою умовиводів, в яких здійснюються доведення: дедуктивне доведення, індуктивне доведення.

Генетичне доведення та його методи.

Сутність спростування. Методи спростування. Зв'язок спростування та доведення. Спростування як доведення хибності або неспроможності якоїсь тези. Спростування тези, аргументів та демонстрацій.

Логічні правила та основні помилки доведення і спростування. Правила та помилки по відношенню до аргументів. Правила та помилки, пов'язані з побудовою доведення і спростування. Доведення, спростування та переконання.

Паралогізми. Софізми. Парадокси.

Прийоми доведення та спростування, які не дозволяються. Роль доведення та спростування у теоретичній і практичній діяльності.

Основна література: 1-4. *Додаткова література:* 1, 6, 8.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Логіка» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

вид роботи	максимальна кількість балів за один вид роботи	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	4	4
Відвідування семінарів	1	3	3	3	3	3	3
Відвідування практичних							
Робота на семінарському занятті	10	3	20	3	20	3	20
Робота на практичному занятті							
Виконання завдань для самостійної роботи	10	1	10	1	10	1	10
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Разом			62		62		62
Максимальна кількість балів		186					
Розрахунок коефіцієнта		1.86					

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість балів
1	Предмет, метод і значення логіки	5
2	Імена та поняття. Принципи теорії іменування	5
3	Судження. Основні види суджень	5
4	Основні закони логіки. Їхня характеристика	5
5	Дедуктивні умовиводи. Проста та складна композиція	5
6	Індуктивні умовиводи. Умовиводи за аналогією	5
	Разом	30

Критерії оцінювання самостійної роботи.

5 балів – завдання виконані в повному обсязі, студент має системні, дієві знання, володіє понятійним апаратом, відповіді на запитання вичерпні й аргументовані, не мають помилок.

4 бали – робота виконана в повному обсязі, але має деякі неточності і незначні помилки; достатньо високий рівень загальної обізнаності з предмету та адаптивності при доборі потрібного матеріалу.

3 бали – поверхневе знання змісту тем з дисципліни, труднощі при використанні понятійного апарату, відсутність міцних логічних зв'язків і послідовності у розумінні навчального предмету.

2 бали – студент знайомий з матеріалом, але не виділяє основних положень, допускає суттєві помилки, які викривлюють зміст, не вміє користуватися термінологією і поєднувати теоретичні засади з практичним їх втіленням.

1 бал – не виявляє розуміння матеріалу, має розрізненні знання, допускає грубі помилки, обсяг виконаного завдання менше 20%.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Форма проведення модульного контролю – модульна контрольна робота.

Форма проведення – письмова.

Час проведення – 80 хвилин.

Максимальна кількість балів: 25 балів

Критерії оцінювання:

Письмові відповіді на теоретичні питання (розв'язання задач) оцінюються в залежності від правильності та повноти відповіді.

Виконання тестових завдань оцінюється в 1 бал за кожну правильну відповідь.

Письмові відповіді на 2 теоретичних питання – 10 балів

Виконання 15 тестових завдань – 15 балів. Всього балів – 25.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтин- гова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта дисципліни «Логіка»

Разом: 90 год., лекції – 24 год., семінарські заняття – 18 год., самостійна робота – 42 год.,
підсумковий контроль – 6 год.

	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ I.			ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II			ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ II.			
Тема	Логіка: історія, методологія, основні поняття та закони			Основні закони логіки			Умовивід як форма мислення, гіпотеза та теорія аргументації			
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Дати										
Теми лекцій	Предмет, метод і значення логіки. Основні етапи розвитку логіки	Імена та поняття.	Принципи теорії іменування	Судження.	Основні види суджень	Основні закони логіки. Їхня характеристика	Дедуктивні умовиводи. Проста та складна композиція	Індуктивні умовиводи. Умовиводи за аналогією	Гіпотеза. Побудова гіпотез, їх доведення та спростування	Логічні основи теорії аргументації
Теми семінарських занять	Семінар 1. Предмет, метод і значення логіки. Основні етапи розвитку логіки	Семінар 2. Імена та поняття.	Семінар 3. Принципи теорії іменування	Семінар 4. Загальна характеристика судження	Семінар 5. Основні види суджень	Семінар 6. Основні закони логіки. Їхня характеристика	Семінар 7. Дедуктивні умовиводи. Проста та складна композиція	Семінар 8. Індуктивні умовиводи. Умовиводи за аналогією		Семінар 9 Гіпотеза. Логічні основи теорії аргументації
Види поточного контролю	МКР			МКР			МКР			
Підсумковий контроль	залік									

8. Рекомендована література

Базова

1. Логіка в запитаннях та відповідях : навч. посіб. для студентів / Д. О. Войтенко, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва ; за ред. О. П. Невельської-Гордєєвої. – Харків : Право, 2019. – 126 с.
2. Логіка для юристів: підручник / В.С. Бліхар, В.В. Левкулич, М.М. Олексюк, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо, О.І. Матвієнко. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2022. 316 с.
3. Логіка : підручник / [О. М. Юркевич, С. В. Качурова, О. П. Невельська-Гордєєва та ін.] ; за заг. ред. О. Г. Данильяна. – Харків : Право, 2022. – 220 с.
4. Хоменко І. В. Логіка. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2019. 400 с.

Допоміжна

1. Гвоздік О. І. Логіка доказування в юрисдикційному процесі : навч. посіб. / О. І. Гвоздік, В. В. Кощинець. – Київ : Нац. акад. прокуратури України, 2016. – 130 с.
2. Елементи класичної логіки : навч. посібник / кол. авт. ; за заг. ред. д.філос.н., проф. В. В. Кузьменка. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2016. – 236 с.
3. Логіка для правознавців [Текст] : навч. посіб. / [О. О. Бандура, О. І. Гвоздік, В. М. Кравець та ін.]. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – 144 с
4. Логіка для юристів: підручник / В.С. Бліхар, В.В. Левкулич, М.М. Олексюк, Б.Б. Шандра, В.Ю. Свищо, О.І. Матвієнко. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2022. 316 с.
5. Конверський А.Є. Критичне мислення. Підручник. Друге видання. К.: Центр учбової літератури, 2020. 368 с.
6. Конверський А.Є. Логіка [Текст] : підручник / А. Є. Конверський ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - 2-ге вид., випр. - Київ : Київський університет, 2017. - 390 с.
7. Формальна логіка. Розв'язкові процедури, алгоритми, словник базових термінів і понять: навч. посібник / О.С.Гасяк. – Вид. 2-ге, переробл. та доповн. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2014. – 544 с.
8. Юрченко Л.І. Логіка [Текст] : навч.-метод. посіб. / Л. І. Юрченко, О. М. Варипаєв ; Харків.держ. ун-т харчування та торгівлі. - Харків : ХДУХТ, 2016. - 177 с.